

Karriärvägar för lärare i skolväsendet m.m.

Sammanfattning

Utbildningsutskottet behandlar i detta betänkande proposition 2012/13:36 Karriärvägar för lärare i skolväsendet m.m. samt fyra motioner som väckts med anledning av propositionen.

I propositionen föreslår regeringen att det i skollagen (2010:800) ska införas dels ett s.k. målsättningsstadgande om att skolhuvudmännen ska sträva efter att inrätta karriärsteg för särskilt yrkesskickliga lärare, dels en upplysningsbestämmelse om att regeringen meddelar föreskrifter om statsbidrag till huvudmän i syfte att stimulera dessa att inrätta karriärstegen förstelärare och lektor.

I propositionen görs bedömningen att det bör vara skolhuvudmännen som avgör vilka lärare som uppfyller kvalifikationerna för karriärsteg för lärare. Regeringen föreslår därför att den reglering i skollagen som innebär att lektorer utses av Skolverket ska upphävas.

I propositionen föreslås också att skollagen ändras så att kravet att en lärare ska ha genomfört en introduktionsperiod om minst ett läsår eller motsvarande på heltid för att kunna få legitimation ändras till att i stället avse en termin när det är fråga om sådana lärare som dels har avlagt examen på forskarnivå eller motsvarande utländsk examen, dels har varit verk samma som lärare vid ett universitet, vid en högskola, inom skolväsendet eller inom motsvarande utbildning i Sverige eller i ett annat land.

Det föreslås även en begränsning i skollagens bestämmelser om ekonomiskt stöd till inackordering av en elev i en gymnasiesärskola med offentlig huvudman, så att skyldigheten för elevens hemkommun att lämna sådant stöd inte ska gälla längre än t.o.m. det första kalenderhalvåret det år eleven fyller 20 år. Av förbiseende gjordes inte denna begränsning när rätten till inackorderingsstöd infördes.

Ändringarna i skollagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2013.

Utskottet tillstyrker propositionen och avstyrker samtliga motionsyrkanden.

I betänkandet finns elva reservationer från S, MP, SD och V.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning	5
Bakgrund	5
Propositionens huvudsakliga innehåll	7
Utskottets överväganden	8
Karriärvägar för lärare i skolväsendet m.m.	8
Reglering av karriärsteg för lärare	9
Bestämmelser om lektorer	12
Karriäranställningarnas innehåll	15
Fortbildning för lärare	16
Karriärvägar för forskollärare och fritidspedagoger	17
Inackorderingsstöd för elever i gymnasiesärskolan	18
Reservationer	21
1. Tydligare reglering i skollagen, punkt 2 (V)	21
2. Tydligare ansöknings- och anställningsprocess, punkt 3 (MP)	21
3. Titeln förstelärare, punkt 4 (S, MP, V)	22
4. Resurser för reformen, punkt 5 (MP)	23
5. Utnämning av lektorer, punkt 6 (SD, V)	23
6. Behörighetskrav för anställning som lektor, punkt 7 (S, MP, V)	24
7. Karriäranställningarnas innehåll, punkt 8 (S, V)	25
8. Karriäranställningarnas innehåll, punkt 8 (MP)	25
9. Fortbildning för lärare, punkt 9 (MP)	26
10. Karriärvägar för forskollärare och fritidspedagoger, punkt 10 (S, MP, V)	27
11. Inackorderingsstöd för elever i gymnasiesärskolan, punkt 11 (V)	28
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	29
Propositionen	29
Följdmotionerna	29
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	31
Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)	31

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Karriärvägar för lärare i skolväsendet m.m.

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800). Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:136.

2. Tydligare reglering i skollagen

Riksdagen avslår motion 2012/13:Ub15 yrkande 2.

Reservation 1 (V)

3. Tydligare ansöknings- och anställningsprocess

Riksdagen avslår motion 2012/13:Ub18 yrkande 8.

Reservation 2 (MP)

4. Titeln förstelärare

Riksdagen avslår motionerna 2012/13:Ub17 yrkande 4 och 2012/13:Ub18 yrkande 1.

Reservation 3 (S, MP, V)

5. Resurser för reformen

Riksdagen avslår motion 2012/13:Ub18 yrkande 2.

Reservation 4 (MP)

6. Utnämning av lektorer

Riksdagen avslår motionerna 2012/13:Ub15 yrkande 3 och 2012/13:Ub16.

Reservation 5 (SD, V)

7. Behörighetskrav för anställning som lektor

Riksdagen avslår motionerna 2012/13:Ub17 yrkande 1 och 2012/13:Ub18 yrkande 6.

Reservation 6 (S, MP, V)

8. Karriäranställningarnas innehåll

Riksdagen avslår motionerna 2012/13:Ub17 yrkande 2 och 2012/13:Ub18 yrkande 5.

Reservation 7 (S, V)

Reservation 8 (MP)

9. Fortbildning för lärare

Riksdagen avslår motion 2012/13:Ub18 yrkande 7.

Reservation 9 (MP)

10. Karriärvägar för förskollärare och fritidspedagoger

Riksdagen avslår motionerna 2012/13:Ub15 yrkande 1, 2012/13:Ub17 yrkande 3 och 2012/13:Ub18 yrkandena 3 och 4.

Reservation 10 (S, MP, V)

11. Inackorderingsstöd för elever i gymnasiesärskolan

Riksdagen avslår motion 2012/13:Ub15 yrkande 4.

Reservation 11 (V)

Stockholm den 23 maj 2013

På utbildningsutskottets vägnar

Tomas Tobé

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tomas Tobé (M), Ibrahim Baylan (S), Betty Malmberg (M), Louise Malmström (S), Jan Ericson (M), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Tina Acketoft (FP), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S), Roger Haddad (FP), Jabar Amin (MP), Yvonne Andersson (KD), Carina Herrstedt (SD), Rossana Dinamarca (V), Michael Svensson (M) och Emil Källström (C).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta ärende behandlar utskottet proposition 2012/13:136 Karriärvägar för lärare i skolväsendet m.m. samt fyra motioner som väckts med anledning av propositionen. Regeringens förslag till riksdagsbeslut och förslagen i motionerna finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Bakgrund

En av flera lärarreformer

Ärendet är ett av flera förslag som syftar till att höja läraryrkets status och göra det mer attraktivt att arbeta som lärare. Utskottet har tidigare behandlat förslag om att införa en ny lärarutbildning (prop. 2009/10:89, bet. 2009/10:UbU16, rskr. 2009/10:248), legitimation för lärare och förskollärare (prop. 2010/11:20, bet. 2010/11:UbU5, rskr. 2010/11:171, prop. 2011/12:144, bet. 2011/12:UbU20, rskr. 2011/12:277) och titeln lektor (prop. 2009/10:165, bet. 2009/10:UbU25, rskr. 2009/10:370). Riksdagen har bifallit dessa förslag.

Titeln lektor

Titeln lektor infördes i skolväsendet den 1 juli 2011 när den nya skollagen antogs. Syftet enligt propositionen Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet (prop. 2009/10:165) var att lärare skulle ges möjlighet till karriär inom skolväsendet och bidra till att eleverna uppnår bättre resultat. Av den nya skollagen framgick kompetenskraven för en lektor och att huvudmannen skulle avgöra om läraren respektive förskolläraren uppfyllde kraven för att benämnas lektor.

I propositionen Legitimation för lärare och förskollärare (prop. 2010/11:20) föreslogs att utnämningen av lektorer skulle kopplas till legitimationssystemet och att Skolverket skulle bedöma om en legitimerad lärare eller förskollärare ska utnämnas till lektor. Riksdagen beslutade enligt förslaget.

Gällande bestämmelser om lektorer i skollagen

En lektor i skolväsendet ska vara en legitimerad lärare eller förskollärare som har avlagt lägst licentiatexamen och visat pedagogisk skicklighet under minst fyra års tjänstgöring. En legitimerad lärare inom grund- eller gymnasieskolan eller motsvarande skolformer kan bli utnämnd till lektor inom ett ämne som helt eller i huvudsak motsvarar ett undervisningsämne eller som avser ämnesdidaktik. En legitimerad förskollärare kan bli utnämnd till lektor inom ett område som omfattas av förskolans uppdrag.

Det är Skolverket som utnämner lektorer mot bakgrund av lärarens eller förskollärares akademiska meriter och pedagogiska skicklighet. Benämningen lektor ska i skolväsendet förbehållas de lärare och förskollärare som efter prövning av Skolverket bedöms uppfylla villkoren (2 kap. 24 § tredje stycket skollagen). Om en legitimerad lärare eller legitimerad förskollärare utnämns till lektor ska legitimationen kompletteras med en uppgift om detta (4 kap. 11 § andra stycket behörighetsförordningen). Om Skolverket avslår en ansökan om att utnämnas till lektor kan beslutet överklagas till en allmän förvaltningsdomstol (28 kap. 3 § skollagen).

Statsbidrag för förstelärare och lektorer

I budgetpropositionen för 2013 aviserade regeringen en reform om karriärutveckling för lärare. Riksdagen beslutade enligt regeringens förslag att avsätta 187 miljoner kronor i statsbidrag för reformen under 2013 (bet. 2012/13:UbU1, rskr. 2012/13:113). I propositionen beräknades också medelsavsättningar för de efterföljande åren: 468 miljoner kronor för 2014, 749 miljoner kronor för 2015 och 880 miljoner kronor årligen från 2016 (prop. 2012/13:1 utg.omr. 16 s. 59).

För att de medel som avsatts för 2013 skulle kunna användas för löneökningar till lärare hösten 2013 beslutade regeringen i februari 2013 förordningen (2013:70) om statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare. Statsbidrag lämnas för förstelärare och särskilt yrkesskickliga lärare med forskarutbildning. Bidragskriterierna för lektorer överensstämmer huvudsakligen med kriterierna för utnämning till lektor i 2 kap. 24 § skollagen, bortsett från att statsbidragsförordningen inte omfattar förskollärare. Om riksdagen antar förslaget i den aktuella propositionen att upphäva den reglering i skollagen som avser lektorer har regeringen för avsikt att i samband med att den föreslagna lagändringen träder i kraft ändra "särskilt yrkesskicklig lärare med forskarutbildning" i förordningen till "lektor" (prop. 2012/13:136 s. 10).

Skolverket administrerar statsbidraget. Verket beräknar ramar för bidraget för varje huvudman utifrån elevantalet och den summa som regeringen beslutar om. För huvudmän som har färre än 75 elever fastställs en särskild pott. Huvudmän söker statsbidrag för ett år i taget. För 2013 kunde skolhuvudmännen ansöka om statsbidrag t.o.m. april 2013. För 2013 fördelas medel motsvarande totalt 4 165 förstelärare eller hälften så många särskilt yrkesskickliga lärare med forskarutbildning (lektorer). Skolhuvudmännen har enligt Skolverket ansökt om bidrag för ca 3 750 förstelärare och ett hundratal särskilt yrkesskickliga lärare med forskarutbildning. 272 kommunala huvudmän och 293 enskilda huvudmän från hela landet har ansökt om statsbidrag. Huvudmän med färre än 75 elever har ansökt om alla medel som finns att fördela för 2013. Huvudmän med fler än 75 elever har ansökt om ca 94 procent av de medel som Skolverket kan fördela för 2013.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslår regeringen att det i skollagen (2010:800) ska införas dels ett s.k. målsättningsstadgande om att skolhuvudmännen ska sträva efter att inrätta karriärsteg för särskilt yrkesskickliga lärare, dels en upplysningsbestämmelse om att regeringen meddelar föreskrifter om statsbidrag till huvudmän i syfte att stimulera dessa att inrätta karriärstegen förstelärare och lektor.

I propositionen görs bedömningen att det bör vara skolhuvudmännen som avgör vilka lärare som uppfyller kvalifikationerna för karriärsteg för lärare. Regeringen föreslår därför att den reglering i skollagen som innebär att lektorer utses av Skolverket ska upphävas.

I propositionen föreslås också att skollagen ändras så att kravet att en lärare ska ha genomfört en introduktionsperiod om minst ett läsår eller motsvarande på heltid för att kunna få legitimation ändras till att i stället avse en termin när det är fråga om sådana lärare som dels har avlagt examen på forskarnivå eller motsvarande utländsk examen, dels har varit verk samma som lärare vid ett universitet, vid en högskola, inom skolväsendet eller inom motsvarande utbildning i Sverige eller i ett annat land.

Det föreslås även en begränsning i skollagens bestämmelser om ekonomiskt stöd till inackordering av en elev i en gymnasiesärskola med offentlig huvudman, så att skyldigheten för elevens hemkommun att lämna sådant stöd inte ska gälla längre än t.o.m. det första kalenderhalvåret det år eleven fyller 20 år. Av förbiseende gjordes inte denna begränsning när rätten till inackorderingsstöd infördes.

Ändringarna i skollagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2013.

Utskottets överväganden

Karriärvägar för lärare i skolväsendet m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag att införa ett målsättningsstadgande i skollagen (2010:800) som innebär att skolhuvudmännen ska sträva efter att inrätta karriärsteg för särskilt yrkesskickliga lärare. Vidare bifaller riksdagen att en bestämmelse införs i skollagen som upplyser om att regeringen meddelar föreskrifter om statsbidrag till huvudmän i syfte att stimulera dessa att inrätta karriärstegen förstelärare och lektor. Riksdagen bifaller även förslaget att de nuvarande bestämmelser i skollagen som avser lektorer upphävs och att ett undantag införs som gäller skollagens krav på introduktionsperiod för vissa lärare. Därutöver bifaller riksdagen förslaget att en elevs hemkommun inte ska vara skyldig att lämna ekonomiskt stöd till en elev som behöver inackordering på grund av skolgången i en gymnasiesärskola med offentlig huvudman längre än t.o.m. det första kalenderhalvåret det år eleven fyller 20 år. Därmed bifalls propositionen.

Propositionen

Karriärvägar för lärare i skolväsendet

I propositionen föreslår regeringen att det i skollagen (2010:800) ska införas dels ett s.k. målsättningsstadgande om att skolhuvudmännen ska sträva efter att inrätta karriärsteg för särskilt yrkesskickliga lärare, dels en upplysningsbestämmelse om att regeringen meddelar föreskrifter om statsbidrag till huvudmän i syfte att stimulera dessa att inrätta karriärstegen förstelärare och lektor.

I propositionen görs bedömningen att det bör vara skolhuvudmännen som avgör vilka lärare som uppfyller kvalifikationerna för karriärsteg för lärare. Regeringen föreslår därför att den reglering i skollagen som innebär att lektorer utses av Skolverket ska upphävas.

I propositionen föreslås också att skollagen ändras så att kravet att en lärare ska ha genomfört en introduktionsperiod om minst ett läsår eller motsvarande på heltid för att kunna få legitimation ändras till att i stället avse en termin när det är fråga om sådana lärare som dels har avlagt examen på forskarnivå eller motsvarande utländsk examen, dels har varit verksam som lärare vid ett universitet, vid en högskola, inom skolväsendet eller inom motsvarande utbildning i Sverige eller i ett annat land.

Ändringarna i skollagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2013.

Ekonomiska villkor för elever i gymnasiesärskolan

I propositionen föreslås en begränsning i skollagens bestämmelser om ekonomiskt stöd till inackordering av en elev i en gymnasiesärskola med offentlig huvudman, så att skyldigheten för elevens hemkommun att lämna sådant stöd inte ska gälla längre än t.o.m. det första kalenderhalvåret det år eleven fyller 20 år. Av förbiseende gjordes inte denna begränsning när rätten till inackorderingsstöd infördes.

Ändringarna i skollagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2013.

Utskottets ställningstagande

En av de viktigaste faktorerna för elevernas studieresultat är lärarna. För att säkra en hög kvalitet på lärarna måste läraryrket göras mer attraktivt, så att eleverna får en förbättrad undervisning och därmed ökade förutsättningar att nå de nationella målen och goda resultat. Utskottet vill i sammanhanget påminna om de reformer som har beslutats under senare år i syfte att höja kvaliteten på lärarkåren och göra läraryrket mer attraktivt: en ny lärarutbildning har införts (prop. 2009/10:89, bet. 2009/10:UbU6, rskr. 2009/10:248) liksom ett system med lärarlegitimation (prop. 2010/11:20, bet. 2010/11:UbU5, prop. 2011/12:144, bet. 2011/12:UbU20).

Lärares kompetens och potential måste på ett bättre sätt än i dag tas till vara och uppmuntras, och lärare måste ges möjligheter att utveckla sin professionalism och gå vidare i karriären inom läraryrket. Utskottet välkomnar därför förslagen i propositionen om karriärvägar för lärare i skolväsendet.

Utskottet noterar vidare att departementspromemorian Tid för undervisning – lärares arbete med skriftliga individuella utvecklingsplaner (Ds 2013:23) med förslag som innebär en minskad administration för lärare har remitterats och att en proposition har aviserats i frågan.

När det gäller propositionens förslag om ekonomiska villkor för elever i gymnasiesärskolan har utskottet inte någon annan uppfattning än regeringen.

Utskottet tillstyrker därmed propositionen.

Reglering av karriärsteg för lärare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om tydligare reglering i skollagen, tydligare ansöknings- och anställningsprocess, titeln förstelärare och resurser för reformen.

Jämför reservationerna 1 (V), 2 (MP), 3 (S, MP, V) och 4 (MP).

Motionerna

Tydligare reglering i skollagen

I kommittémotion 2012/13:Ub15 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 2 anser motionärerna att det krävs en starkare statlig styrning och en tydligare och mer förpliktande reglering i skollagen (2010:800) för att säkerställa att karriärstegsreformen får avsedd effekt. En strävansformulering i skollagen är otillräcklig, menar motionärerna. Det finns en stor risk att många skolhuvudmän inte tar sitt ansvar för att uppfylla intentionerna i lagstiftningen. Det torde även vara svårt för Skolinspektionen att utkräva ett sådant ansvar i samband med en inspektion. Skollagen bör förtydligas för att säkerställa att skolhuvudmännen faktiskt inrättar karriärsteg för särskilt yrkesskickliga lärare.

Tydligare ansöknings- och anställningsprocess

I kommittémotion 2012/13:Ub18 av Jabar Amin m.fl. (MP) yrkande 8 anförs att Skolverket bör få i uppdrag att tydliggöra processen kring ansökningar och tillsättningar av karriärtjänsterna. Motionärerna anser att regelverket behöver tydliggöras när det gäller vilka lärare som kan bli utvecklingslärare respektive lektor, ansökningsförfarandet och rekryteringen (kravprofil, ansökan och tjänstetillsättning). Motionärerna anser att regeringen genom samarbete med Sveriges Kommuner och Landsting bör ta initiativ till kollektivavtal för att reglera formerna för detta.

Titeln förstelärare

I kommittémotion 2012/13:Ub17 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 4 menar motionärerna att titeln förstelärare ter sig gammaldags. Den bör ändras till en mer modern titel, t.ex. utvecklingslärare eller särskild kvalificerad lärare, som dessutom ger en bättre bild av tjänsteinnehållet.

I kommittémotion 2012/13:Ub18 av Jabar Amin m.fl. (MP) yrkande 1 anser motionärerna att titeln förstelärare bör ändras till utvecklingslärare, som bättre beskriver lärarens arbetsuppgifter enligt förordningen (2013:70) om statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare. Motionärerna menar också att titeln förstelärare gör att övriga lärare betraktas som andrelärare, dvs. en andra klassens lärare.

Resurser för reformen

I kommittémotion 2012/13:Ub18 av Jabar Amin m.fl. (MP) yrkande 2 anförs att man i det kommande budgetarbetet bör avsätta mer resurser till karriärutvecklingsreformen så att dubbelt så många lärare kan bli utvecklingslärare (dvs. förstelärare enligt regeringens förslag) eller lektorer. Motionärerna anser att anslagen till karriärtjänsterna ska fördubblas så att

skolhuvudmännen får möjlighet att anställa dubbelt så många lektorer och/eller utvecklingslärare som en del av det fortsatta arbetet med att stärka läraryrkets attraktivitet.

Utskottets ställningstagande

Tydligare reglering i skollagen

Principen om kommunalt självstyre gäller för all kommunal verksamhet, inklusive utbildningsverksamhet. Utrymmet för den kommunala självstyrelsen är dock inte obegränsat. För t.ex. utbildningsverksamheten finns nationella krav på en enhetlig reglering som anses väga tyngre än den kommunala bestämmanderätten. Förslaget att i skollagen (2010:800) införa ett målsättningsstadgande om att huvudmännen ska sträva efter att inrätta karriärsteg för särskilt yrkesskickliga lärare innebär en inskränkning i den kommunala självstyrelsen, men den är enligt regeringen begränsad och får anses vara proportionerlig i förhållande till syftet med bestämmelsen. Även om bestämmelsen inte är rättsligt förpliktande för huvudmännen eller ger enskilda några rättigheter är det ett sätt för lagstiftaren att betona att detta är en viktig fråga. Den innebär att skolhuvudmännen åläggs att positivt verka för att uppnå målsättningen, dvs. att inrätta karriärsteg för lärare, och aktualiserar därmed inte den kommunala finansieringsprincipen (prop. 2012/13:136 s. 22).

För att karriärstegen ska få ett ordentligt genomslag bör de enligt propositionen kopplas till en löneförhöjning. I en statsbidragsförordning kan man uppställa vissa villkor för att en huvudman ska kunna få statsbidrag för att finansiera löneförhöjningar för särskilt kvalificerade lärare. I propositionen föreslås att en upplysningsbestämmelse om huvudmännens möjligheter att söka statsbidrag för karriärstegen förstelärare och lektor införs i skollagen. Det är frivilligt för huvudmännen att söka statsbidraget i fråga.

Utskottet delar regeringens uppfattning att möjligheten för skolhuvudmän att ansöka om statsbidrag utgör ett kraftfullt incitament för huvudmännen att inrätta karriärsteg för lärare. Förslaget innebär dock att även de huvudmän som väljer att inte ansöka om statsbidrag ska sträva efter att målsättningen, dvs. att inrätta karriärsteg för lärare, uppnås. Vidtagna åtgärder behöver då inte följa villkoren i statsbidragsförordningen.

Mot bakgrund av principen om kommunalt självstyre och att ett statsbidrag införts för att finansiera löneförhöjningar för särskilt kvalificerade lärare avstyrker utskottet motion 2012/13:Ub15 (V) yrkande 2.

Tydligare ansöknings- och anställningsprocess

Enligt den rådande ansvarsfördelningen mellan staten och huvudmännen är det givetvis huvudmännen som har arbetsgivaransvaret med ansvar för lärares prestationer och yrkesutveckling. I enlighet med vad som gäller på andra områden är det arbetsgivaren som ansvarar för de anställdas karriär- och löneutveckling och som fattar beslut om att befordra de anställda som

av arbetsgivaren bedöms vara särskilt yrkesskickliga. Förslaget med ett målsättningsstadgande innebär inte att frågan detaljregleras utan endast att en målsättning som är av nationellt intresse på utbildningsområdet anges i lag. Det är upp till skolhuvudmännen att avgöra hur denna målsättning bäst kan nås, och det är frivilligt för skolhuvudmännen att söka det statsbidrag som regleras i statsbidragsförordningen. Huvudmän kan inrätta egna system med utvecklingssteg för lärare som avviker från de karriärsteg för vilka statsbidrag lämnas. Exempel på sådana lokala initiativ har presenterats i den promemoria som ligger till grund för propositionen (U2012/4904/S).

Med hänvisning till arbetsgivarens ansvar i anställningsfrågor och till att kollektivavtal är en fråga för arbetsmarknadens parter avstyrker utskottet motion 2012/13:Ub18 (MP) yrkande 8.

Titeln förstelärare

Utskottet instämmer med regeringen att en lämplig benämning på en särskilt yrkesskicklig lärare kan vara förstelärare och avstyrker därmed motionerna 2012/13:Ub17 (S) yrkande 4 och 2012/13:Ub18 (MP) yrkande 1.

Resurser för reformen

Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2013 att 187 miljoner kronor skulle avsättas för reformen för det året, och riksdagen beslutade enligt förslaget. Vidare beräknade regeringen i budgetpropositionen 468 miljoner kronor för 2014, 749 miljoner kronor för 2015 och 880 miljoner kronor årligen fr.o.m. 2016 för reformen.

Utskottet konstaterar att frågor som rör medelstilldelning kommer att behandlas i samband med budgetpropositionen för 2014 och avstyrker därmed motion 2012/13:Ub18 (MP) yrkande 2.

Bestämmelser om lektorer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om utnämning av lektorer och behörighetskrav för anställning som lektor.

Jämför reservationerna 5 (SD, V) och 6 (S, MP, V).

Motionerna

Utnämning av lektorer

I kommittémotion 2012/13:Ub15 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 3 anføres att Skolverket även i fortsättningen bör ha till uppgift att utnämna lektorer. Annars kan likvärdigheten i bedömningen av vem som

utnämns till lektor komma att riskeras, anser motionärerna. Att bedöma en ansökan är dessutom en omfattande och grannliga uppgift som inte bör belasta skolhuvudmännen.

I motion 2012/13:Ub16 av Carina Herrstedt (SD) vill motionären att Skolverket även fortsättningsvis ska utnämna lektorer för att säkerställa likvärdigheten och förhindra att kraven för utnämningen sänks över tid. Skolhuvudmännen ska ändå kunna ta initiativet till en ansökan om titeln.

Behörighetskrav för anställning som lektor

I kommittémotion 2012/13:Ub17 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 1 menar motionärerna att lektorsanställningens vetenskapliga inriktning bör breddas till att även omfatta ämnen som ligger nära skolans kärnområde, såsom utbildningsvetenskap, pedagogik, pedagogiskt arbete eller allmändidaktik. Annars riskerar den utbildningsvetenskapliga forskningens ställning att undergrävas såväl i akademien som i praktiken.

I kommittémotion 2012/13:Ub18 av Jabar Amin m.fl. (MP) yrkande 6 anförs att allmändidaktik, pedagogik, utbildningsvetenskap eller angränsande forskningsområden bör ge behörighet för anställning som lektor. Att skolhuvudmännen har tillgång till aktuell forskning inom dessa områden, som tillämpas inom alla ämnesområden, är av stort värde för undervisningen.

Utskottets ställningstagande

Utnämning av lektorer

Den 1 juli 2011 infördes titeln lektor genom en ändring i skollagen (prop. 2009/10:165, bet. 2009/10:UbU25, rskr. 2009/10:370). Syftet enligt propositionen Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet (prop. 2009/10:165) var att lärare skulle ges möjlighet till karriär inom skolväsendet och bidra till att eleverna uppnår bättre resultat. Av den nya skollagen (2010:800) framgick kompetenskraven för lektor och att huvudmannen skulle avgöra om läraren respektive förskolläraren uppfyllde kraven för att benämnas lektor. I propositionen menade regeringen att det inte fanns något tungt vägande skäl för att Skolverket skulle administrera utnämningarna eftersom lektor skulle vara en titel som bygger på att en lärare eller förskollärare har uppvisat pedagogisk skicklighet och i övrigt på dokumenterade akademiska studier (prop. 2009/10:165 s. 274).

I propositionen Legitimation för lärare och förskollärare (prop. 2010/11:20) föreslogs att utnämningen av lektorer skulle kopplas till legitimationssystemet och att Skolverket härnäst skulle bedöma om en legitimerad lärare eller förskollärare ska utnämnas till lektor. Riksdagen beslutade enligt regeringens förslag (prop. 2010/11:20, bet. 2010/11:UbU5, rskr. 2010/11:171). Skolverkets prövning görs bl.a. utifrån ett yttrande från lärarens eller förskollärarens rektor eller förskolechef av vilket det ska framgå

om läraren eller förskolläraren bedöms ha visat sådan pedagogisk skicklighet som enligt Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:58) krävs för utnämning till lektor.

Utskottet vill betona att det är huvudmännen som har arbetsgivaransvaret, dvs. ansvaret för lärarnas prestationer och yrkesutveckling. Det är huvudmännen som ska ta till vara den särskilda kompetens som särskilt yrkesskickliga lärare besitter, vilket motiverar att bedömningar av lärares pedagogiska skicklighet görs av verksamhetsnära personer. Som framgår ovan grundas vidare Skolverkets beslut bl.a. på ett yttrande från lärarens eller förskollärares rektor eller förskolechef av vilket det ska framgå om läraren eller förskolläraren bedöms ha visat sådan pedagogisk skicklighet som krävs för utnämning till lektor. Rektorers och förskolechefers bedömningar ligger således redan i dag till stor del till grund för beslut om utnämning av lektorer. För att lektorers kunskaper och specifika ämnesdjup verkligen ska tas till vara i verksamheten och därmed bidra till förbättrade elevresultat är det viktigt att initiativet till en utnämning av en lärare till lektor kommer från huvudmännen. Det är vidare angeläget att karriärsteg för lärare är kopplade till löneökningar. Den nuvarande lagregleringen om lektorer innebär att Skolverket utnämner lärare till lektorer utan att hänsyn tas till huvudmännens budgetar. Utskottet delar regeringens uppfattning att en sådan ordning inte är förenlig med reformens syfte.

Mot denna bakgrund delar utskottet regeringens bedömning att det är lämpligt att karriärsteget lektor hanteras på samma sätt som karriärsteget förstelärare, dvs. det bör vara huvudmännen som avgör vilka lärare som uppfyller kvalifikationskraven för karriärsteget lektor och vilka som ska utses till lektorer. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2012/13:Ub15 (V) yrkande 3 och 2012/13:Ub16 (SD).

Behörighetskrav för anställning som lektor

Regeringen föreslog i propositionen Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet (prop. 2009/10:165 s. 272–274) att en lärare i skolväsendet ska benämnas lektor om han eller hon har avlagt minst licentiatexamen i ett ämne som helt eller i huvudsak motsvarar ett undervisningsämne eller som avser ämnesdidaktik och om han eller hon under minst fyra års tjänstgöring som lärare har visat pedagogisk skicklighet.

Regeringen bedömde att det varorealistiskt att tänka sig att lärare avlägger doktorsexamen, vilket kräver minst fyra års studier, i den omfattning som är önskvärd för att det i förlängningen ska ge något avtryck i skolorna, utan höll det för mer troligt att ett antal lärare väljer att studera vidare under ett par års tid, vilket kan leda till en licentiatexamen. Under denna tid hinner lärarna fördjupa sig i ett undervisningsämne eller i ämnesdidaktik. Genom forskarutbildningen får lärarna dessutom en utbildning som leder till ett ökat vetenskapligt förhållningssätt och kritiskt tänkande, menade regeringen.

Vid behandlingen av regeringens förslag hade utskottet inte något att invända, och riksdagen beslutade enligt förslaget (prop. 2009/10:165, bet. 2009/10:UbU25, rskr. 2009/10:370). Utskottet har inte någon annan uppfattning i dag och avstyrker därmed motionerna 2012/13:Ub17 (S) yrkande 1 och 2012/13:Ub18 (MP) yrkande 6.

Karriäransättningarnas innehåll

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om karriäransättningarnas innehåll.

Jämför reservationerna 7 (S, V) och 8 (MP).

Motionerna

I kommittémotion 2012/13:Ub17 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 2 menar motionärerna att det behövs en närmare koppling mellan skolans karriärtjänster och forskning vid lärosätena. Försteläraren och lektorn måste hålla sig ajour med utvecklingen inom sina ämnen och skolforskningen generellt. Om de ska fortsätta att forska behöver de ingå i ett sammanhang med andra forskare. Motionärerna anser att regeringen bör lämna förslag om hur samverkan mellan skolan, lärare med karriärtjänster och lärosätena ska se ut från såväl skolans, lärarnas som lärosätenas utgångspunkt.

I kommittémotion 2012/13:Ub18 av Jabar Amin m.fl. (MP) yrkande 5 anser motionärerna att en lektor ska använda en fjärdedel av sin tjänst till forskning inom sitt område så att forskningsanknytningen i skolan säkras och att detta måste tydliggöras i förordningen (2013:70) om statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare.

Utskottets ställningstagande

I propositionen Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet (prop. 2009/10:165 s. 274) ansåg regeringen att det självfallet är rektorn som inom ramen för sitt uppdrag avgör vilka arbetsuppgifter som ska ingå i en lektors tjänstgöring. Det är emellertid rimligt att tänka sig, menade regeringen, att lektorernas fördjupade kompetens används för särskilda syften och att de t.ex. ges möjlighet att arbeta med skolutveckling i syfte att öka elevernas måluppfyllelse. Lektorer bör enligt propositionen även användas för att utarbeta riktlinjer och svara för kvalitetssäkring när det gäller bedömningar av prov, gymnasiearbeten etc.

Av propositionen Legitimation för lärare och förskollärare (prop. 2010/11:20 s. 45) framgår att lektorn kan anses mer lämplig än andra lärare för mycket kvalificerade uppgifter, t.ex. för övergripande skol- eller verksamhetsutveckling och som kvalitetssäkrare när det gäller rättning av nationella prov och bedömning av examensarbeten.

Utskottet vill betona att elever ska ges optimala möjligheter att lära och utvecklas. Utskottet vill därför understryka vikten av att det finns lektorer i skolväsendet som särskilt kan bidra med ett vetenskapligt förhållningssätt och reflexion utifrån bl.a. aktuell forskning. Vidare vill utskottet framhålla att beslut om vem som ska anställas liksom ansvarsområden och arbetsinnehåll samt anställningsvillkor ska fattas av huvudmannen efter samråd med de fackliga organisationerna. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2012/13:Ub17 (S) yrkande 2 och 2012/13:Ub18 (MP) yrkande 5.

Fortbildning för lärare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om fortbildning för lärare.
Jämför reservation 9 (MP).

Motionen

I kommittémotion 2012/13:Ub18 av Jabar Amin m.fl. (MP) yrkande 7 anförs att läraryrkets attraktionskraft även behöver stärkas genom generella fortbildnings- och kompetensutvecklingsinsatser för alla lärare och att detta bör beaktas i det kommande budgetarbetet.

Utskottets ställningstagande

Det finns bestämmelser om kompetensutveckling i skollagen (2010:800). Av 2 kap. 34 § framgår att huvudmannen ska se till att personalen vid förskole- och skolenheterna ges möjligheter till kompetensutveckling. Huvudmannen ska vidare se till att förskollärare, lärare och annan personal vid förskole- och skolenheterna har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet. I propositionen Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet (prop. 2009/10:165 s. 282) framhölls att huvudmannen ska ge förutsättningar för kompetensutveckling, bl.a. ekonomiskt och tidsmässigt. Kompetensutveckling ska enligt propositionen bygga på en kontinuerlig analys av behoven i förskolan och skolan och hos den enskilde förskolläraren eller läraren.

För nationellt prioriterad fortbildning och annan kompetensutveckling för personal svarar Skolverket (förordningen [2011:555] med instruktion för Statens skolverk). Efter beslut om medelsanvisning av riksdagen och på uppdrag av regeringen genomförs för närvarande fortbildning av förskol-

lärare och förskolechefer genom det s.k. Förskolelyftet, av rektorer genom det s.k. Rektorslyftet, av lärare i matematik genom det s.k. Matematiklyftet och av lärare i idrott och hälsa. Därutöver genomförs utvecklingsinsatser inom ämnena naturvetenskap och teknik samt fortbildning i frågor om skolans värdegrund. För vissa fortbildningar administrerar Skolverket även statliga stöd och bidrag. Fortbildningar för personal inom skolan erbjuds även av andra aktörer än staten, t.ex. organisationer och företag, i en rad olika ämnen.

Med hänvisning till huvudmannens ansvar för personalens kompetensutveckling, pågående fortbildningsinsatser och det kommande budgetarbetet avstyrker utskottet motion 2012/13:Ub18 (MP) yrkande 7.

Karriärvägar för förskollärare och fritidspedagoger

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om karriärvägar för förskollärare och fritidspedagoger.

Jämför reservation 10 (S, MP, V).

Motionerna

I kommittémotion 2012/13:Ub17 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 3 menar motionärerna att reformen även bör omfatta förskollärare. Det finns disputerade förskollärare, och den svenska förskolans utveckling skulle stärkas ytterligare om det fanns karriärtjänster i förskolan.

I kommittémotion 2012/13:Ub18 av Jabar Amin m.fl. (MP) yrkande 3 anser motionärerna att reformen även bör omfatta fritidspedagoger, som ska kunna utnämnas till utvecklingslärare (dvs. förstelärare enligt regeringens förslag). Fritidspedagogerna har ett viktigt pedagogiskt uppdrag i fritidshemmen, och skickliga fritidspedagoger måste uppmuntras att stanna i yrket. I samma motion yrkande 4 menar motionärerna att förskollärare ska kunna utnämnas till förstelärare och lektor. Eleverna i förskolan har rätt att möta lärare av högsta möjliga kvalitet. Därför är det viktigt att lärare i förskolan vill stanna i yrket och att förskolläraryrket attraherar begåvade studenter.

I kommittémotion 2012/13:Ub15 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 1 menar motionärerna att karriärreformen även ska omfatta såväl förskollärare som fritidspedagoger. Det saknas skäl för att inte ge dem möjlighet att ta del av reformen på samma villkor som lärare i grund- och gymnasieskolan.

Utskottets ställningstagande

Även en förskollärare kan utnämnas till lektor av Skolverket enligt nu gällande reglering i skollagen (2010:800) som avser lektorer. I propositionen föreslås att skollagens bestämmelser om utnämning av lektorer i förskolan upphävs trots att förskollärarna inte omfattas av förslaget om målsättningsstadgande och statsbidrag. Regeringen framhåller dock att även om regeringens förslag till målsättningsstadgande och möjligheten att ansöka om statsbidrag i enlighet med vad som angavs i budgetpropositionerna för 2012 och 2013 har avgränsats till att gälla lärare finns det inget som hindrar att huvudmännen även i fortsättningen väljer att anställa lektorer i förskolan. Regeringen anser därför att det inte finns några avgörande hinder mot att avskaffa den reglering i skollagen som avser lektorer även till den del den avser förskollärare. Utskottet delar denna uppfattning.

När det gäller fritidspedagoger föreslås i en remisspromemoria från Utbildningsdepartementet om fritidspedagogers, speciallärares och specialpedagogers behörighet att undervisa m.m. (U2012/6626/S) att fritidspedagoger genom en undantagsbestämmelse i skollagen ska få bedriva och ansvara för undervisningen i ett fritidshem trots att de inte är legitimerade och behöriga för undervisningen enligt skollagen och behörighetsförordningen (förordningen [2011:326] om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare och utnämning till lektor). Regeringen har aviserat en proposition med denna remisspromemoria som grund. Utskottet vill inte föregripa den aviserade propositionen om bl.a. fritidspedagogers behörighet.

Utskottet avstyrker därmed motionerna 2012/13:Ub17 (S) yrkande 3, 2012/13:Ub18 (MP) yrkandena 3 och 4 och 2012/13:Ub15 (V) yrkande 1.

Inackorderingsstöd för elever i gymnasiesärskolan

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om inackorderingsstöd för elever i gymnasiesärskolan.

Jämför reservation 11 (V).

Motionen

I kommittémotion 2012/13:Ub15 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 4 anser motionärerna att förslag som rör elevernas ekonomi inte bör genomföras innan den totala ekonomiska situationen för unga personer med funktionsnedsättning har utretts.

Utskottets ställningstagande

Gymnasiesärskoleutredningen lämnade i sitt slutbetänkande Den framtida gymnasiesärskolan – en likvärdig utbildning för ungdomar med utvecklingsstörning (SOU 2011:8) ett förslag om ekonomiskt stöd till inackordering av elever i en gymnasiesärskola med offentlig huvudman. Regeringen behandlade de förslag som lämnats i betänkandet i propositionen En gymnasiesärskola med hög kvalitet (prop. 2011/12:50), och riksdagen beslutade enligt regeringens förslag (bet. 2011/12:UbU9, rskr. 2011/12:141). Lagen (2012:109) om ändring i skollagen trädde i kraft den 1 april 2012 och tillämpas på utbildningar som påbörjas efter den 30 juni 2013.

I 18 kap. 32 § skollagen finns bestämmelser om stöd till inackordering för elever i en gymnasiesärskola med offentlig huvudman. Hemkommunen ska lämna ekonomiskt stöd till elever som behöver inackordering på grund av skolgången. Motsvarande bestämmelse för gymnasieskolan finns i 15 kap. 32 § skollagen. För gymnasieskolan gäller skyldigheten att lämna sådant stöd t.o.m. det första kalenderhalvåret det år eleven fyller 20 år. Bestämmelsen motsvarar vad som gäller för en elev i en fristående gymnasieskola som i stället för ekonomiskt stöd från hemkommunen får studiehjälp i form av inackorderingstillägg enligt bestämmelserna i studiestödslagen (1999:1395). Studiehjälp lämnas längst t.o.m. det första kalenderhalvåret det år den studerande fyller 20 år (2 kap. 3 § andra stycket studiestödslagen).

Bestämmelsen i 18 kap. 32 § skollagen kom till i samband med reformeringen av gymnasiesärskolan 2012. De nya bestämmelserna för gymnasiesärskolan trädde i kraft den 1 april 2012 och ska till övervägande del tillämpas på utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2013. Genom reformeringen gjordes bestämmelserna för gymnasiesärskolan avsevärt mer lika reglerna för gymnasieskolan. Bland annat gjordes vissa angelägna anpassningar av bestämmelserna om ekonomisk ersättning för elever i gymnasiesärskolan. En av dessa anpassningar var att elever i gymnasiesärskolan gavs rätt till inackorderingsstöd. Regeringen aviserade att de kvarvarande skillnaderna i ekonomisk ersättning till elever i gymnasieskolan respektive gymnasiesärskolan skulle ses över (prop. 2011/12:50 s. 95).

Utredningens förslag innebar att rätten till inackorderingsstöd för gymnasiesärskoleelever skulle begränsas till att gälla t.o.m. det första kalenderhalvåret det år eleven fyller 20 år. Av förbiseende gjordes inte denna begränsning när rätten till inackorderingsstöd infördes. I avvaktan på förslag från 2012 års studiehjälpsutredning (U 2012:09), vars uppdrag ska redovisas senast den 30 juni 2013, bör bestämmelserna i 18 kap. 32 § skollagen ändras så att möjligheten för elever i gymnasiesärskolan att få ekonomiskt stöd till inackordering, i likhet med vad som redan gäller för gymnasieelever, begränsas till att gälla t.o.m. det första kalenderhalvåret det år eleven fyller 20 år.

Den föreslagna bestämmelsen bör tillämpas fr.o.m. hösten 2013.

I propositionen meddelar regeringen att den avser att återkomma till riksdagen med förslag om hur studiehjälpssystemet i sin helhet ska utformas (prop. 2012/13:36 s. 20).

Utskottet vill inte föregripa den aviserade propositionen och avstyrker därför motion 2012/13:Ub15 (V) yrkande 4.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Tydligare reglering i skollagen, punkt 2 (V)

av Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:Ub15 yrkande 2.

Ställningstagande

När det gäller förslaget att det ska införas ett målsättningsstadgande i skollagen som innebär att skolhuvudmännen ska sträva efter att inrätta karriärsteg för särskilt yrkesskickliga lärare delar jag den kritik som olika remissinstanser har framfört. Jag menar att det fordras en betydligt starkare statlig styrning för att nå de eftersträlvade effekterna. Det finns en stor risk att många huvudmän inte tar tillräckligt ansvar för att uppfylla intentionerna i lagstiftningen mot bakgrund av en strävansformulering. Det torde även vara svårt för Skolinspektionen att utkräva ett sådant ansvar i samband med en inspektion. För att säkerställa att skolhuvudmännen faktiskt inrättar karriärsteg för särskilt yrkesskickliga lärare bör detta förtydligas i skollagen. En strävansformulering räcker inte för att nå avsedd effekt. Det krävs därför en starkare statlig styrning samt en tydligare och mer förpliktande reglering för att reformen ska ge effekt.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

2. Tydligare ansöknings- och anställningsprocess, punkt 3 (MP)

av Jabar Amin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:Ub18 yrkande 8.

Ställningstagande

Lärarnas Riksförbund och Lärarförbundet har i sina respektive remissvar riktat kritik mot att kriterierna är otydliga när det gäller vilka som kan få karriärtjänster, hur man ska utse och rekrytera dem och hur det fackliga inflytandet ska säkras. Skolverket har angett kriterier för vilka lärare som kan få karriärtjänster och beskrivit villkoren för ansökningsförfarandet. Jag anser att regelverket behöver tydliggöras ytterligare när det gäller kriterier såväl för vilka lärare som kan bli utvecklingslärare (förstelärare enligt regeringens förslag) respektive lektor som för ansökningsförfarandet.

Rekryteringsformerna måste också tydliggöras. Det ska finnas kravprofiler så att medarbetare vet vilka krav som ställs och tydliga tidsgränser och ramar för hur och när en ansökan kan göras. Det ska vara tydligt hur tjänsterna tillsätts. Jag anser att regeringen genom samarbete med Sveriges Kommuner och Landsting bör ta initiativ till kollektivavtal för att reglera formerna för detta. Det aktuella kollektivavtalet kan sedan tillämpas för de enskilda huvudmännen. Skolhuvudmännen ska ändå kunna ansöka om bidrag för karriärtjänsterna redan nu. Beskrivningen ovan avser huvudmännens hantering av beviljade bidrag.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

3. Titeln förstelärare, punkt 4 (S, MP, V)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svan-torp (S), Jabar Amin (MP) och Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2012/13:Ub17 yrkande 4 och 2012/13:Ub18 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att titeln förstelärare är omodern och inte ger en bra bild av tjänstens innehåll. Titlar som utvecklingslärare eller särskild kvalificerad lärare är mer moderna och beskriver bättre de arbetsuppgifter som anges i förordningen (2013:70) om statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare. Titeln förstelärare antyder dessutom att läraren är av en högre kvalitet än övriga lärare, som riskerar att betraktas som andrelärare, dvs. andra klassens lärare.

Regeringen bör ändra titeln förstelärare enligt vad som anförts ovan.

4. Resurser för reformen, punkt 5 (MP)

av Jabar Amin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:Ub18 yrkande 2.

Ställningstagande

Miljöpartiet har länge drivit frågan om att Sveriges lärarkår måste få en bättre löneutveckling. Det är välkommet att regeringen nu delvis går den ambitionen till mötes, men satsningen är inte av tillräcklig omfattning. Statsbidraget till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare uppgår till 187 miljoner kronor för 2013 och beräknas uppgå till 468 miljoner kronor för 2014, 749 miljoner kronor för 2015 och 880 miljoner kronor årligen från 2016. Jag anser att statsbidraget till karriärtjänsterna borde fördubblas. Därigenom får skolhuvudmännen möjlighet att anställa dubbelt så många lärare med karriärtjänster.

I det fortsatta arbetet med att stärka läraryrkets attraktivitet bör regeringen vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

5. Utnämning av lektorer, punkt 6 (SD, V)

av Carina Herrstedt (SD) och Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2012/13:Ub15 yrkande 3 och 2012/13:Ub16.

Ställningstagande

När det gäller förslaget att de nuvarande bestämmelser i skollagen (2010:800) som avser lektorer ska upphävas delar vi den kritik som flera remissinstanser har framfört, däribland Skolverket. För närvarande är det Skolverket som utser lektorer. Regeringen bedömer att det i stället bör vara skolhuvudmännen som avgör vilka lärare som uppfyller kvalifikationerna för lektor. Som en följd av detta föreslår regeringen att de nuvarande bestämmelser i skollagen som avser lektorer ska upphävas. Vi anser att förslaget kan komma att äventyra likvärdigheten i bedömningarna av vilka som utses till lektorer. Bedömningar av ansökningar om utnämning

till lektor är dessutom en omfattande och grannliga uppgift som skolhuvudmännen inte bör belastas med. Skolverket bör därför även i fortsättningen ha till uppgift att utnämna lektorer.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

6. Behörighetskrav för anställning som lektor, punkt 7 (S, MP, V)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S), Jabar Amin (MP) och Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2012/13:Ub17 yrkande 1 och 2012/13:Ub18 yrkande 6.

Ställningstagande

I dag krävs minst licentiatexamen i ett ämne som helt eller i huvudsak motsvarar ett undervisningsämne eller som avser ämnesdidaktik för behörighet som lektor. Lärare som har en licentiat- eller doktorsexamen inom utbildningsvetenskap, pedagogik, pedagogiskt arbete eller allmäntdidaktik, dvs. vetenskapliga ämnen som ligger mycket nära skolans kärnområde, kan alltså inte utnännas till lektor. Många lärare som är antagna till forskarskolor eller är s.k. kommundoktorander kan därför inte söka anställning som lektor efter disputationen. Det är ofta lärare som arbetar i de tidigare årskurserna i grundskolan som har en licentiat- eller doktorsexamen med en sådan inriktning. Att utesluta ämnen vars forskningsfokus är lärande om lärandet, dvs. lärarnas vetenskapliga kärna, riskerar att undergräva den utbildningsvetenskapliga forskningens ställning såväl i akademien som i praktiken. Kunskap i utbildningsvetenskap kan tillämpas inom alla ämnesområden, och det är av stort värde för undervisningen att skolhuvudmännen har tillgång till aktuell forskning inom dessa områden. Lektorns vetenskapliga inriktning bör därför breddas.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder så att allmäntdidaktik, pedagogik, utbildningsvetenskap och angränsande forskningsområden ger behörighet för anställning som lektor.

7. Karriäransställningarnas innehåll, punkt 8 (S, V)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svan-torp (S) och Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:Ub17 yrkande 2 och avslår motion 2012/13:Ub18 yrkande 5.

Ställningstagande

Regeringens förslag till karriärtjänster i skolan behöver få en närmare koppling till den högre utbildningen och forskningen vid högskolor och universitet. Både lektorn och den föreslagna försteläraren måste hålla sig à jour med sina ämnen och ämnesutvecklingen och skolforskningen generellt. Om forskarutbildade lärare ska fortsätta att forska måste de ingå i ett sammanhang med andra forskare för att utvecklas.

Regeringen bör lämna förslag om hur samverkan mellan skolan, lärare med karriärtjänster och lärosätena ska se ut från såväl skolans, lära-rnas som lärosätenas utgångspunkt.

8. Karriäransställningarnas innehåll, punkt 8 (MP)

av Jabar Amin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:Ub18 yrkande 5 och avslår motion 2012/13:Ub17 yrkande 2.

Ställningstagande

Jag anser att lektorernas forskningsanknytning måste tydliggöras i förordningen (2013:70) om statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare. För att stärka lektorernas forskningsanknytning bör ungefär en fjärdedel av tjänsten ägnas åt forskning. Forskningsarbetet kommer det övriga kollegiet till del eftersom det i uppdraget som lektor ingår att hand- leda andra lärare inom ämnesområdet och vara en brygga mellan universi- tetsvärlden och den lokala skolan. Att lektorn håller sig ajour med forskningsutvecklingen och sprider sin kunskap till kollegiet innebär att arbetsplatsen får möjlighet att förbättra sin verksamhet. Samtidigt är det

viktigt att lektorns huvudsakliga verksamhet är själva undervisningen, och därför finner jag det rimligt att lektorn använder en fjärdedel av sin tjänst till forskning. Det är en rimlig avvägning mellan skolans ordinarie verksamhet och forskningsuppdraget. Jag anser att den arbetstid som används till forskning borde bekostas av arbetsgivaren och att forskningen borde finansieras genom att ett statligt stimulansbidrag riktas till huvudmännen som i gengäld ingår ett avtal med ett lämpligt lärosäte.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder så att lektorn kan ägna en fjärdedel av sin arbetstid åt forskning inom sitt ämnesområde enligt vad som anförts ovan.

9. Fortbildning för lärare, punkt 9 (MP)

av Jabar Amin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:Ub18 yrkande 7.

Ställningstagande

För att stärka läraryrkets attraktionskraft och status är det inte tillräckligt att premiera endast vissa lärare genom att införa karriärsteg för lärare. Det behövs också generella fortbildnings- och kompetensutvecklingsinsatser för att lyfta det svenska skolväsendets alla lärare. Jag anser att generella kompetensutvecklingsinsatser bör göras för lärare genom att staten och arbetsgivaren avsätter 5 000 kronor vardera för varje enskild lärare. En statlig medfinansiering kan ge huvudmännen möjlighet att tillhandahålla gemensamma insatser för kompetensutveckling och fortbildningsprojekt för sin personal. Jag anser att regeringen i det kommande budgetarbetet bör beakta att läraryrket har behov av generella kompetensutvecklingsinsatser på det sätt som har beskrivits här.

Regeringen bör stärka lärarkårens attraktionskraft genom generella kompetensutvecklingsinsatser enligt vad som anförts ovan.

10. Karriärvägar för förskollärare och fritidspedagoger, punkt 10 (S, MP, V)

av Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svan-
torp (S), Jabar Amin (MP) och Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2012/13:Ub15 yrkande 1, 2012/13:Ub17 yrkande 3 och 2012/13:Ub18 yrkandena 3 och 4.

Ställningstagande

Vi anser att rekryteringsunderlaget för karriärtjänsterna förstelärare och lektor måste breddas. Det är orimligt att lämna stora lärargrupper som förskollärare och fritidspedagoger utanför reformen om en generell höjning av läraryrkets status ska kunna uppnås.

Det finns inte något som motiverar att legitimerade förskollärare inte ska ha liknande möjligheter till karriärutveckling som lärare inom skolväsendet i övrigt nu föreslås få. Barn i förskolan har rätt att möta lärare av högsta möjliga kvalitet. För det krävs att även förskolläraryrket rymmer möjligheter till kompetens- och löneutveckling genom karriärsteg. Det finns många disputerade förskollärare, och den svenska förskolans utveckling skulle stärkas ytterligare om karriärtjänster inrättades i förskolan. Det är viktigt att lärare i förskolan vill stanna i yrket och att förskolläraryrket attraherar begåvade studenter. Vi anser att reformen därför även bör omfatta förskollärare, som ska kunna utnämnas till såväl förstelärare som lektor.

Fritidspedagogen har ett viktigt uppdrag i fritidshemmet, och skickliga fritidspedagoger måste uppmuntras att stanna i yrket. Det är av största vikt att barnen i fritidshemmen möter duktiga, engagerade och kompetenta pedagoger, och då måste dessa hållas kvar i yrket och få möjlighet till kompetens- och löneutveckling. Vi anser att reformen därför även bör omfatta fritidspedagoger, som ska kunna utnämnas till förstelärare.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder så att även förskollärare och fritidspedagoger omfattas av reformen enligt vad som anförts ovan.

11. Inackorderingsstöd för elever i gymnasiesärskolan, punkt 11 (V)

av Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:Ub15 yrkande 4.

Ställningstagande

När det gäller förslaget som rör ekonomiska villkor för elever i gymnasiesärskolan delar jag den kritik som en av remissinstanserna har lyft fram. Enligt förslaget ska en elevs hemkommun inte vara skyldig att lämna ekonomiskt stöd till en elev som behöver inackordering på grund av skolgången i en gymnasiesärskola med offentlig huvudman längre än t.o.m. det första kalenderhalvåret det år eleven fyller 20 år. Förslag som rör elevernas ekonomi bör inte genomföras innan den totala ekonomiska situationen för unga personer med funktionsnedsättning har utretts.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2012/13:136 Karriärvägar för lärare i skolväsendet m.m.:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

Följdmotionerna

2012/13:Ub15 av Rossana Dinamarca m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att karriärreformen även ska omfatta såväl förskollärare som fritidspedagoger.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det krävs en starkare statlig styrning samt en tydligare och mer förpliktande reglering för att reformen ska ge effekt.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Skolverket även i fortsättningen bör ha till uppgift att utnämna lektorer.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förslag som rör elevernas ekonomi inte bör genomföras innan den totala ekonomiska situationen för unga personer med funktionsnedsättning har utretts.

2012/13:Ub16 av Carina Herrstedt (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Skolverket även fortsättningsvis ska äga utnämningsrätten till lektorer.

2012/13:Ub17 av Ibrahim Baylan m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om lektorstjänsternas vetenskapliga inriktning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kopplingen mellan skolans karriärtjänster och forskning vid lärosätena.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förskollärares möjlighet till karriärtjänster.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om titeln förstelärare.

2012/13:Ub18 av Jabar Amin m.fl. (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att s.k. förstelärare i stället bör kallas utvecklingslärare.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att mer resurser i kommande budgetarbete bör tillföras karriärutvecklingsreformen så att dubbelt så många lärare kan bli utvecklingslärare eller lektorer.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att fritidspedagoger ska kunna utnämnas till utvecklingslärare.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förskollärare ska kunna bli förstelärare och lektorer.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att lektorerna ska använda en fjärdedel av sin tjänst till forskning inom sitt område så att forskningsanknytningen i skolan säkras.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att allmändidaktik, pedagogik, utbildningsvetenskap eller angränsande forskningsområden bör vara behörighetsgivande för lektorstjänsterna.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att lärarkårens attraktionskraft ska stärkas genom generella fortbildnings- och kompetensutvecklingsinsatser.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Skolverket bör få i uppdrag att tydliggöra processen kring ansökningar och tillsättande av karriärtjänsterna.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)

dels att 2 kap. 24 §¹ ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 2 kap. 24 § ska utgå,

dels att 2 kap. 1, 16, 16 b och 22 §§, 18 kap. 32 § samt 28 kap. 3 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

1 §

I detta kapitel finns bestämmelser om

- huvudmän inom skolväsendet (2–8 §§),
- ledningen av utbildningen (9–12 §§),
- lärare och förskollärare (13–24 §§),
- elevhälsa (25–28 §§),
- studie- och yrkesvägledning (29 och 30 §§),
- registerkontroll av personal (31–33 §§),
- kompetensutveckling (34 §), och
- lokaler och utrustning och tillgång till skolbibliotek (35 och 36 §§).

16 §²

Statens skolverk ska efter ansökan meddela legitimation till en lärare eller förskollärare som

1. har behörighetsgivande examen,
2. med tillfredsställande resultat har genomfört en introduktionsperiod om minst ett läsår eller motsvarande på heltid inom undervisning som i huvudsak svarar mot examen, och
3. i övrigt är lämplig att bedriva undervisning.

Introduktionsperioden enligt första stycket 2 ska i stället vara en termin eller motsvarande på heltid om läraren

1. har en examen på forskarnivå eller motsvarande utländsk examen, och

2. har undervisat som lärare vid ett universitet, vid en högskola, inom skolväsendet eller inom

¹ Senaste lydelse 2011:189.

² Senaste lydelse 2011:189.

motsvarande utbildning i Sverige eller i ett annat land.

Skolverket ska efter ansökan komplettera en lärares eller förskollärares legitimation med ytterligare behörighet, om han eller hon med tillfredsställande resultat gått ytterligare behörighetsgrundande utbildning.

16 b §³

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om introduktionsperioden och lämplighetsprövningen enligt 16 § första stycket 2 och 3.

Regeringen får meddela föreskrifter om avgifter i samband med ansökan om legitimation, komplettering av legitimation och utnämning till lektor.

Regeringen får meddela föreskrifter om avgifter i samband med ansökan om legitimation och komplettering av legitimation.

22 §⁴

Varje huvudman ska sträva efter att för undervisningen anställa lärare och förskollärare som har forskarutbildning.

Varje huvudman ska sträva efter att för undervisningen anställa lärare och förskollärare som har forskarutbildning. *Huvudmännen ska också sträva efter att inrätta karriärsteg för särskilt yrkeskickliga lärare.*

Regeringen meddelar föreskrifter om statsbidrag till huvudmän i syfte att stimulera att dessa inrättar karriärstegen förstelärare och lektor.

18 kap.

32 §⁵

Hemkommunen ska lämna ekonomiskt stöd till elever i en gymnasiesärskola med offentlig huvudman som behöver inackordering på grund av skolgången.

Hemkommunen ska lämna ekonomiskt stöd till elever i en gymnasiesärskola med offentlig huvudman som behöver inackordering på grund av skolgången. *Denna skyldighet gäller till och med första kalenderhalvåret det år eleven fyller 20 år. Skyldigheten gäller dock inte elever som har tagits emot i andra hand till ett nationellt program enligt 19 kap. 39 §.*

³ Senaste lydelse 2011:189.

⁴ Senaste lydelse 2011:189.

⁵ Senaste lydelse 2012:109.

Denna skyldighet gäller dock inte elever som har tagits emot i andra hand till ett nationellt program enligt 19 kap. 39 §.

Stödet ska avse boende, fördyrat uppehälle och resor till och från hemmet. Det ska ges kontant eller på annat sätt som ska framgå av beslutet om stöd. Om stödet ges kontant, ska det lämnas med lägst 1/30 av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken för varje hel kalendermånad som eleven bor inackorderad. Beloppet får avrundas till närmast lägre hela tiotal kronor.

28 kap.

3 §⁶

Beslut av Statens skolverk får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol om beslutet gäller

1. vitesföreläggande enligt 26 kap. 27 §,	
2. avslag på en ansökan om lärar- eller förskollärlärolegitimation enligt 2 kap. 16 §,	2. avslag på en ansökan om lärar- eller förskollärlärolegitimation enligt 2 kap. 16 §, eller
3. avslag på en ansökan om komplettering av legitimation enligt 2 kap. 16 §, eller	3. avslag på en ansökan om komplettering av legitimation enligt 2 kap. 16 §.

4. avslag på en ansökan om utnämning till lektor enligt 2 kap. 24 §.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2013.
 2. De upphävda bestämmelserna i 2 kap. 24 § första, andra och fjärde styckena gäller fortfarande för ansökningar som har getts in till Statens skolverk före ikraftträdandet.
 3. Bestämmelsen i 28 kap. 3 § i sin äldre lydelse gäller fortfarande för ansökningar som har getts in till Statens skolverk före ikraftträdandet.

⁶ Senaste lydelse 2011:189.